

Всеукраїнський студентський економічний форум 4. Економічний націоналізм у системі міжнародних взаємодій. Інтереси держави та баланс сили. 30.04.2019

Зміст

Сьогодні, в умовах високої взаємозалежності, спричиненої глобалізацією у торговій, фінансовій та транспортній областях, держави опинилися перед проблемою національної безпеки. Політична боротьба між великими державами та торговими блоками у 21 столітті все більше спирається на використання власних торгових, фінансових, нормативних та інфраструктурних переваг над іншими країнами. Політика національної безпеки зумовлює скорочення власної залежності від країн-суперників.

З причини загострення відносин між Росією та Заходом, а також між Китаєм та Заходом у світі склалася дуже непроста ситуація, яка буде вирішуватися (сподіваємось) не військовим шляхом, а іншими ефективними методами. Кожна з країн буде намагатися використовувати свої відносні переваги і робити акцент на тих сферах взаємовідносин, де вона сильніша, а суперник слабкіше.

Фундаментом таких методів сьогодні є використання асиметрій у взаємозалежностях різноманітних країн, регіональних блоків та секторів світової економіки. Основними формами впливу стають санкції, обмеження на використання ринків та передачу технологій, побудову економічних блоків, інвестиції та витік інвестицій, інші політичні маніпуляції з економічними відносинами між країнами. Проте, економічні санкції мають давню історію (в античності та середньовіччі вони мали назву «репресалії» – ще у 432 році до н.е. Афіський морський союз наложив санкції на місто Мегару. Але тоді вони були локальними та короткостроковими. Активно використовують торгово-економічні санкції в світі вже майже 200 років.

І от нещодавно Копенгагенська школа міжнародних відносин презентувала свою нову розробку – Теорію сек'юритизації (2016р). Одним з основних підходів цієї теорії є розширення традиційного розуміння сфери безпеки з виключно військових питань на інші аспекти взаємовідносин, такі як торгівля, енергетика та інфраструктура. Автори теорії пропонують розглядати у якості сфер безпеки також економічну, екологічну, політичну та соціальну сфери і наполягають, що залежність від інших держав у цих сферах може бути загрозливою для національної безпеки. Спрощено концепція сек'юритизації може бути описана на прикладі ситуації, коли національна економіка та життєдіяльність країни критично залежать від імпорту. У цьому

випадку постачальники продукції можуть використовувати свої поставки як важель для отримання політичних переваг!

І справа, навіть, не у самій взаємозалежності країн, зростання якої усі спостерігали останні кілька десятиріч, а саме в її асиметрії. Країна А може залежати від країни Б набагато більше, ніж навпаки. Тому й виникає спокуса використати цю асиметрію у політичних цілях.

Таким чином ми знову повертаємося до лібералізму та **НАЦІОНАЛІЗМУ!**

Лібералізм робить акцент на міжнародному співробітництві, яке виникає у результаті міжнародної торгівлі та фінансово-економічних зв'язках, на абсолютних виграшах від міжнародної кооперації. Іншими словами, зовсім не важливо скільки отримає наш міжнародний партнер, головне, що й нам щось перепало і ми також отримали певну кількість економічних благ. Пам'ятаєте Робінзона з П'ятницею? Зазвичай, сильні великі партнери отримують більше. Чому так? Ну, по-перше, це ж неважливо. А по-друге – це справедливо, адже вони створили та підтримують таку систему співробітництва.

Проте, держави розглядають систему взаємовідносин між собою не з точки зору лібералізму, а з точки зору конкуренції та власних національних інтересів. Принаймні, так має бути.

Так на світову арену виходить **НАЦІОНАЛІЗМ**, який на перший план ставить інтереси своєї держави та розглядає систему міжнародних взаємодій, торгівлю, інвестиції, тощо з точки зору балансу сили.

Головне завдання сьогодні – максимальна незалежність від інших та максимальна залежність інших від себе. Принаймні, у розвинутих країн. Така політика, наприклад, як мінімум буде заважати кредитуванню власної економіки з боку геополітичних конкурентів, не дивлячись на тимчасові економічні виграші, оскільки конкуренти можуть використовувати таку залежність у власних інтересах.

Окрім трьох великих держав світу, які створюють основні тенденції – США, Росія, Китай в умовах невизначеності та асиметричної взаємодії формуються регіональні економічні спільноти – ЄС, ЄАЕС, ASEAN, MERCOSUR та інші, які влітаються у більш масштабні трансконтинентальні або транскеанські спільноти, які вже не носять інтеграційний характер але пропонують більш інтенсивні режими та загальні правила торгово-економічної взаємодії. Такі спільноти компенсують країнам-учасникам їх відносні слабкості, які виникають у результаті асиметрії взаємодії. Але!!! Тут також ключовою та фундаментальною залишається процедура домовленостей та підписання угод.

Так, у 2009 році Україна вступила до СОТ – світової організації торгівлі. На сьогодні СОТ - єдина міжнародна організація, яка встановлює глобальні правила торгівлі. На 164 її члени припадає **понад 98% світової торгівлі**. Це дієвий майданчик для обговорення позицій і розбіжностей з багатьох торговельних питань, враховуючи баланс економічних інтересів країн-учасниць. Членство в організації значно підсилює можливість впливати на формування сучасних правил торгівлі на світовому рівні.

Для України використання цих принципів на практиці - можливість бути частиною передбачуваної торговельної системи та подальшої лібералізації світової торгівлі, а також вести правильну торговельну дипломатію. Але чомусь так не виходить, або ми не розуміємо значення поняття «правильно».

Умови, на яких Україна вступила у 2009 році до СОТ є не зовсім вигідними. Зокрема, лібералізація торгівлі спричинила посилення впливу світової кон'юнктури на нашу економіку, членство у СОТ скасувало багато положень, закріплених у програмах субсидування окремих галузей (що суперечило нормам СОТ); вітчизняні виробники виявилися неготовими до зростання конкуренції що спричинило скорочення виробництва неконкурентоспроможних вітчизняних підприємств та галузей. Тарифна й митна політика також зовсім не на користь нашій економіці.

Не надто вигідні умови виторгувала для себе Україна і від Асоціації з ЄС. Таке враження, що економічні інтереси здаються заради політичних – швидкої інтеграції та мовчазного погодження з усіма вимогами партнерів, дотримання процедур навіть без будь-яких спроб виторгувати кращі умови (як це роблять інші країни). Хоча, у 2012 році була спроба внести зміни у домовленості із СОТ (Україна вимагала перегляду митних ставок на більше ніж 300 товарів) яка ледь не спричинила міжнародний скандал. СОТ негативно відреагував на вимоги України і не погодився щось змінювати.

Сьогодні красномовно ілюструє якість наших переговорних процесів у міжнародній торгівлі сальдо торгового балансу.

Негативне сальдо за річними показниками продовжує збільшуватись.

Про що свідчать такі цифри?

Країна більше імпортує, ніж експортує! Ми все менше й менше виробляємо власного продукту, натомість більше споживаємо імпортного. Власне виробництво скорочується, ростуть показники безробіття, люди тікають за кордон у пошуках кращої долі. Це шлях у нікуди. До того ж – продукція, яку ми виробляємо має низьку додану вартість. Тобто ми експортуємо лише сировину і майже нічого на заробляємо на цьому.

На додаток - Державний і гарантований державою борг України складає приблизно 62% нашого ВВП! Не сама велика цифра в Європі, але ж ЯК будемо віддавати? За даними Мінфіну, основну суму держборгу (43,96%) номіновано в доларах, у гривні (29,13%), спеціальних правах запозичення (16,59%) які використовує Міжнародний валютний фонд, та євро (9,21%). Але це майже не впливає на загальну ситуацію.

Виплата по зовнішнім боргам є найбільшою статтею розходів бюджету і перебиває витрати за такими пріоритетними напрямками як соціальна сфера; медицина та освіта разом узяті; оборонний сектор практично вдвічі. Якщо порівняти скільки Україна виділяє на соціальні субсидії та виплати по державному боргу, то співвідношення буде 1 до 8. Тобто, якби не заборгованість за попередні роки, то окремі сектори могли би збільшити надходження в декілька разів.

Варто відмітити, що і в 2019 р. і в 20-му і в 21-му заборгованість залишатиметься на суттєвому рівні та впливатиме на добробут населення, можливість реалізовувати не лише соціальні, але й інфраструктурні та економічні проекти.

Щодо міфів про найбіднішу країну Європи. Це не зовсім, не дивлячись на все вище перелічене, правда. Уся статистика та рейтинги спираються на офіційні показники, а ми з вами знаємо, що в наших умовах доволі складно їх отримати. Про це ми ще будемо говорити далі, як і про те як рахують ВВП і на що це впливає.

Отже висновок! Економічна політика в Україні потребує змін! Давайте розвивати економічний націоналізм аби не було такої масштабної трудової міграції і люди не тікали з країни. Наш народ – наше багатство! Потрібно створювати робочі місця, залучати інвестиції у реальний сектор економіки та зупиняти сировинне дрейфування, у якому зараз знаходиться Україна. Для цього багато чого потрібно і, насамперед, розуміння громадянами реального стану економіки та причин такого занепаду. Тож давайте разом досліджувати ситуацію та робити висновки.